

Taskforce Museumarchieven

Inspiratiesessie: Kunstmuseum – 20 november 2025

Verslag

Hoe versterken archieven en collecties elkaar?

Van binnen naar buiten én van buiten naar binnen

Op 20 november 2025 organiseerde de **Taskforce Museumarchieven (TFMA)** in het Kunstmuseum Den Haag een inspiratiesessie rond de vraag “*Hoe versterken archieven en collecties elkaar?*” met als centrale lijn “*van binnen naar buiten én van buiten naar binnen*”. Michiel Goosen lichtte namens de TFMA toe hoe sinds 1996, toen musea buiten de Archiefwet vielen, de aandacht voor museale archieven verschoof. In verschillende onderzoeken zijn uitdagingen in kaart gebracht en is een agenda ontstaan met kennissessies, kennisproducten (blokkenmodel, blobmodel) en het werken aan een nieuw BSD in afstemming met VNG en sectorinstellingen. Digitale vraagstukken - born-digital archiveren, AI - maken de noodzaak van goede waardering, selectie en ontsluiting alleen maar urgenter.

Vervolgens presenteerden vier instellingen hoe zij **collecties, archieven en publieksverhalen** verbinden. *Vincent de Keijzer* toonde hoe het Kunstmuseum via de Kronieken en de Tijdlijn alle gebeurtenissen rond collectie en organisatie beschrijft en daarmee een rijke dataset creëert voor onderzoek en toekomstige AI-toepassingen. De nadruk ligt op gebeurtenissen, niet alleen op objecten, en op vrij zoeken via een open-source schil over Adlib. Een freeze tot en met 2025 moet de dataset stabiel en citeerbaar maken.

Suzanne Rus liet zien hoe het Drents Museum met **Ontdek Drenthe** de collectie letterlijk de provincie in brengt. Via webapp, QR-codes en AR/VR op locatie ervaart het publiek wat er op specifieke plekken is gebeurd, zoals bij de vindplaats van het Meisje van Yde. Het project groeide van een DigitALL-pilot op drie locaties uit tot een programma met vijftien tot twintig plekken, in nauwe samenwerking met regionale partners. De rol van regiomanager blijkt cruciaal om die infrastructuur te bouwen en om een blijvende samenwerking met regio partners te borgen.

Marijke Oosterbroek schetste hoe het Amsterdam Museum van een versnipperd landschap van websites en geheugensites **naar één centrale hub en digitaal depot wil**. De ervaring met onder andere “Corona in de Stad” en de 750 “Ode aan de vrouw”-verhalen laat zien dat user generated content en born-digital materiaal serieuze depot- en infrastructuurvragen oproepen. Het museum werkt aan een koppeling met Axiell en LOD, in lijn met NDE, en verkent samen met partners als Limburgs Museum, Meemoo, KB en Waag hoe duurzame opslag en toegankelijkheid vorm kunnen krijgen.

Tot slot presenteerde *Marieke Koppelmans* het **Ons Limburgs Museum**-platform, dat met Verhalen van de Maas begon. Het Limburgs Museum ziet zichzelf als facilitator van het collectieve geheugen van Limburg; iedereen kan bijdragen, community-curators worden ingezet (en betaald), en thema’s als hiphop, queer-geschiedenis, dialect en dementie krijgen een plek via verhalen, podcasts en co-curatie. Doorlopend publieksonderzoek en A/B-testen helpen bij het aanscherpen van UX, branding en functionaliteiten.

In het afsluitende panel ging het over de balans tussen inhoud, techniek en organisatie. Hoe zorg je dat je informatie niet alleen verzamelt “om vast te leggen”, maar omdat je er echt iets mee doet? De deelnemers benoemden het belang van goed opdrachtgeverschap, ruimte voor prototypes, een robuuste data-infrastructuur (datahub) en het expliciet plannen van beheer en continuïteit. Projectsubsidies helpen bij experimenten, maar structurele middelen zijn nodig om digitale voorzieningen – en nieuwe vormen zoals AR - duurzaam te borgen en als erfgoed te documenteren. Ook pleitten zij voor bewuste keuzes rond open source: niet als wondermiddel, maar als manier om autonomie en hergebruik te vergroten.

Tips & tricks

1. Denk vanuit gebeurtenissen en gebruik - niet vanuit middelen

Vertrek vanuit vragen als: *welke gebeurtenissen willen we vastleggen, welke plekken willen we ontsluiten, welke verhalen willen we mogelijk maken?* Laat tijdlijn, app of platform daar als vorm uit voortkomen.

2. Begin klein, test, schaal op

Werk met pilots (drie locaties, eerste communities, eerste UGC-stroom) en test met echte doelgroepen. Gebruik feedback op concept, tekst en UX expliciet voordat je naar 15-20 locaties of een grote hub gaat.

3. Regel archivering en depot vanaf de start

Zie digitale content - inclusief user generated - als archiefwaardig. Denk ook vanaf het begin na over zaken als een digitaal depot, mogelijkheid van freeze-momenten, koppeling met collectiebeheer-systemen (Axiell e.d.) en aan LOD/termennetwerken. Wacht daar niet mee tot “na het project”.

4. Behandel participatie als serieuze kernopgave

Community-curators, moderatie, UX en taalniveau (B1, dialect) vragen tijd en budget. Betaalde rollen en heldere kaders (jaarthema's, redactie) zijn nodig om communities echt een plek in de organisatie te geven, in plaats van vrijblijvende “extraatjes”.

5. Investeer in opdrachtgeverschap en eigen regie op techniek

Zorg dat iemand de brug slaat tussen collectie, IT, ontwerpers en gebruikers. Leg in contracten vast dat broncode en documentatie beschikbaar zijn, voor als een bureau wegvalt. Denk in termen van een datahub / courante datainfrastructuur in plaats van losstaande projectwebsites.

6. Plan expliciet voor digitale duurzaamheid en AR/VR

Nieuwe vormen zoals AR zijn lastig te archiveren, maar wél onderdeel van deze tijd. Maak afspraken over documentatie, webarchivering (bijv. via KB), migratie en het moment waarop je een freeze maakt. Zo voorkom je dat succesvolle projecten na enkele jaren “verdampen”.

7. Zoek balans tussen publieksgericht werken en vakinhoudelijke logica

Formuleer niet alles uitsluitend vanuit “wat wil het publiek”, maar betrek ook archivariissen, bibliothecarissen en andere informatiespecialisten. Zij helpen om bronnen zó te ordenen en te verbinden dat toekomstige publieks- en onderzoeksprojecten mogelijk blijven.

Case / instelling	Wat is het?	Parallele projecten / voorbeelden (zoals genoemd)	Belangrijkste lessons learned	Vragen + antwoorden (samengevat)
Kunstmuseum - Kronieken / Tijdlijn (Vincent de Keijzer)	Informatiemodel van een kunstmuseum als gebeurtenissen-kroniek: alle gebeurtenissen rond gebouw, personen, collectie, tentoonstellingen en activiteiten worden beschreven. Daaruit ontstaat een Tijdlijn (chronologie) als bijproduct van het werk van de documentatie-afdeling. Bovenop Adlib staat een publieksvriendelijke Drupal-schil, sterk visueel en geschikt voor intern én extern gebruik. Alles t/m 2025 wordt als “freeze” bewaard als onderzoeksbron/dataset.	• Voorstel/presentatie voor Digital Humanities Benelux 2025 over gebruik van Kronieken als onderzoeksbron en testbed voor AI-tijdlijnen. • Overgang Adlib → Axiell als kantelpunt: voortzetten van deze werkwijze of niet? • Fysieke groene mappen en studiezaalwerk (zoals bij Stedelijk Museum) als analoge pendant van de digitale kroniek.	• Begin niet bij “we willen een tijdlijn”, maar bij het beschrijven van gebeurtenissen; de tijdlijn rolt daaruit. • Gebruikers willen vooral zelf zoeken, filteren en toevoegen; zij kunnen meer “chaos” aan dan vaak gedacht. • Data hoeft niet perfect te zijn om nuttig te zijn; hanteer “open, tenzij...” (privacy, fouten, beeldkwaliteit, rechten). • Een freeze-moment creëert een stabiele dataset voor onderzoek én vergelijking met AI-output.	V1 - Hoe verhoudt dit zich tot de online beeldcollectie? → De online beeldcollectie is gecureerd; de Tijdlijn laat de hele collectie (~180.000 objecten) en gebeurtenissen zien. Niet alles hoeft gecureerd te worden. V2 - Kan de API open? → Technisch wel: open-source Drupal-schil, live uit Adlib, goed gedocumenteerd. De vraag is beleidsmatig (rechten, fouten, vertrouwelijkheid). V3 - Kun je op medewerkersgeschiedenis zoeken? → Voor heel gericht zoeken gebruik je Adlib; de kracht van de Kronieken is exploratief zoeken en inwerken van mensen. UX is niet perfect, maar functioneel en repareerbaar.
Drents Museum - Ontdek Drenthe (Suzanne Rus)	Programma waarbij het Drents Museum met webapp + QR + AR/VR de collectie koppelt aan concrete plekken in Drenthe. Via o.a. tentoonstelling <i>Labyrinthia</i> en een webapp worden bezoekers naar locaties geleid (hunebed Borger, Nijssinghuis Eelde, vindplaats Meisje van Yde). Daar ervaren ze op de plek zelf wat er historisch is gebeurd. Regiomanager verbindt museum, regio en partners.	• Pilot op 3 locaties met ondersteuning van DigitALL en Mondriaanfonds. • ArtUp-traject om kernvragen te scherpen: doelgroep, zinnigheid, haalbaarheid, houdbaarheid. • Opschaling naar 15-20 locaties, met partners als Drents Archief, natuurorganisaties, regionale musea. • Nominatie voor de DEN Award.	• AR/VR is middel, niet doel: de kern is de beleving op de plek (“nu zie je vooral de A28 - dat kan beter”). • Eerst pilot, dan opschalen: test concept, spel, tekstlengte met de doelgroep. • Regionale infrastructuur vraagt een regiomanager die langdurig samenwerkt met vele partners. • Verdieping hoeft niet in de app: die kan in musea en digitale collecties zitten; app is een instap en route-maker.	V1 - Is het vooral archeologie? → Startpunt is de eigen collectie (veel archeologie), maar het project kan ook actuele beeldende kunst betrekken; bezoekers zijn verrast dat het “om de hoek” is gebeurd. V2 - Doelgroep? → Primair families met kinderen, maar ook zonder kinderen moet het aantrekkelijk zijn (in de voetsporen treden, zelf “opgraven”). V3 - Wie trekt de samenwerkingen? → Drents Museum, via de regiomanager; ambitie om 10 jaar door te gaan, mogelijk met rol voor de provincie. V4 - Think global, act local / digitale duurzaamheid? → Meerdere systemen, vastliggende belevingen; er worden ideeën ontwikkeld voor open-source koppelingen. V5 - Schaalbaarheid / verdiepend aanbod? → Verdieping zit niet in de app maar in musea en digitale collectie; de app richt zich op beleving en routes.

Case / instelling	Wat is het?	Parallele projecten / voorbeelden (zoals genoemd)	Belangrijkste lessons learned	Vragen + antwoorden (samengevat)
Amsterdam Museum - Eén centrale hub + digitaal depot (Marijke Oosterbroek)	Ambitie om van versnipperde websites en projecten (Corona in de stad, geheugensites, Ode aan de vrouw) naar één centrale hub en website voor alle doelgroepen te gaan, met ruimte voor participatie en communityvorming, én een digitaal depot voor user generated en born-digital content. Dit alles in samenhang met Axiell-implementatie en LOD-conforme content.	• Corona in de stad, “Ode aan de vrouw”, geheugensites (bijv. Geheugen van Oost) als bestaande participatie-voorbeelden. • Samenwerking met Limburgs Museum (DigitALL-aanvraag) rond digitaal depot en UGC. • Aansluiting bij Meemoo (dataprofielen, invulboeken) en KB-webarchivering als referentie.	• Er is sprake van een “wet van de remmende voorsprong”: veel sterke losse sites, maar weinig overzicht voor publiek en medewerkers. • Participatie vraagt B1-taal en voorzieningen op de participatieladder; context helpt mensen om te gaan bijdragen. • UGC en born-digital content moeten uit het CMS naar een duurzaam depot, met koppeling aan collectie en LOD. • Wacht niet op perfecte standaarden; doen en testen met pilots is nodig om te ontdekken wat werkt.	V1 - Standaarden & variatie in content (LOD vs UGC)? → LOD werkt goed voor eigen, gestructureerde bronnen; UGC is divers en persoonlijk. Meemoo laat via dataprofielen/invulboeken zien hoe je toch richting kunt geven. Beste aanpak: gewoon beginnen, testen, leren. V2 - Hoe behoud je verhalen en geheugensites? → Geheugensites en Corona in de stad zijn rijk maar kwetsbaar (kosten, capaciteit, techniek, privacy). Oplossing: webarchivering (KB), samenwerking met Waag en een beter depot. V3 - Rol sectorinstellingen? → Sectorinstellingen (zoals PICA, NDE, KVAN) zijn nodig voor standaarden en ondersteuning rond born-digital en UGC; het Amsterdam Museum experimenteert, maar kan dit niet alleen dragen.
Limburgs Museum - Ons Limburgs Museum / Verhalen van de Maas (Marieke Koppelmans)	Online, mobile-first communityplatform (gelanceerd met Verhalen van de Maas, maart 2023) waar Limburgers verhalen kunnen delen, verbonden aan collectie en LOD. Uitgangspunt: werken aan het gezamenlijke collectieve geheugen van Limburg, volgens de participatieladder van Nina Simon (“van me naar we”). Persona’s zoals “leergierige Leo” helpen bij het ontwerpen van routes en functionaliteiten.	• Online hiphoparchief met key figures en ontwikkeling van de scene. • Persoonlijke verhalen (bijv. queer in de jaren tachtig) met een podcastserie. • Projecten: Plat kalle (elk verhaal in eigen dialect), Onvergetelijk (dialoogtechnieken met Alzheimer Nederland). • Samenwerking met Bravoure (ontwerp, content-omzetting) en een erfgoedcoach (stap naar LOD).	• Participatie is kern: community-curators worden betaald en hebben eigen regie; dat is nodig om communities serieus te nemen. • Curatoren leveren vaak veel tekst; met Bravoure wordt dit vertaald naar korte, snelle content; AI kan helpen maar is kostbaar. • Bij veel verhalen spelen UX, doorzoekbaarheid, security, auteurschap en branding een grote rol (dwalen vs verdwalen). • Dialect is inhoudelijk én technisch thema; taal verandert per generatie - daar moet het platform op inspelen.	V1 - Kan dit met AI? → Ja, AI kan helpen om lange teksten te vertalen naar korte content, maar bots moeten goed getraind worden; dat is duur. Voor nu ligt de focus op samenwerking met Bravoure. V2 - Worden community-curators betaald? → Ja, zij worden betaald; het is veel werk en een manier om communities te binden. V3 - Relatie met social media? → Ontwerp is geïnspireerd op Meta-achtige platforms en NOS; erfgoedvoorbeelden ontbraken. Social is vooral inspiratiebron, geen einddoel. V4 - Koppeling aan collecties & waardering UGC? → Platform is gekoppeld aan collecties via partners en provincie; collectie loopt achter in digitalisering maar wordt LOD-ready gemaakt. UGC kan als toevoeging worden ge-collectioneerd; redactie kadert via 12 jaarthema’s. Effect op museumbezoek wordt nog onderzocht.

